

عیّراق: له سایه‌ی دریزه کیشانی جه‌نگ و داگیرکاریدا، دیارده‌ی له شفروشی په رهده‌ستینې

ئا/ خەسرەو ساپە

نه وتهنه توره گهاره و فراوانه که سر برده ده دوله مهندانيکي و هك ديك چيني و ریچارد پرل وهيزه سه ربارزي يه کانی حکومه تی بوش نيه که به جه نگ و داگير کاريان کوئمه لگای عير اقيان وير انكردووه. به لکو له که نار جه نگ و داگير کاري ئەم جه نابانه ووه، پيشه سازی وبازاري له شفرؤشى كله نيو ڙنان و کچانى لاوى و عير اقدا روز له دواى روؤز په ره ده سينى و دامىني فراوان ده بىته ووه، زيان و داهاتوو خەلکى بىچاره عير اقى گير و ده ناهه ماتى زياتر كردووه. له مباروه دوو رايپورتى رۆزنامەي "ئيندېپينديت" و سايتي "نه لجه زيره" كه به زمانى ٿينگلیزى بلا و بونه تمهود شايمه تى له سه رباري ناهه مو و ار خەلکى عيراق دهدن وئمهو ناشكراده کهن كه چون ڙنان و کچانى عير اقى ناچار ده بن بوملدان بازارى له شفرؤشى، تالهم رىگا يه ووه ڙيانى خويان دابين بکهان. ئەمە خواره ووه چەندلايەنی نيو ئەه دورو رايپورتە يه:

پاراستنی "شهرهف" له بهرام بهر بر سیتی منالدا هیچ نرخیکی نییه!

رعن جه لیل، ژنیکی تهمه ن 38 ساله‌ی دانیشتووی شاری به‌غداد، دوازده‌ی هاوسره‌دکه‌ی له‌سالی را بردوودا، له‌ئنه‌نجامی ته‌قینه‌وهیه که له‌شاری به‌غداد گیان له‌دهستددا. ناچار ده‌بیت بُو دابینکردنی بژیوی مناله‌کانی پووله‌بازاری له‌شفرؤشی بکاو ژیانی خوی ته‌سلیم به ده‌لالان و تویی سیکیس‌فرؤشی بکا. نه و ده‌لیت "هرگیز له‌ویاوه‌رده‌انه‌بوون بُو دابینکردنی ژیانی رُؤژانه‌ی مناله‌کانم پهنا بُوكاریکی له‌مجوزه‌برم". رعن که خاوه‌نی 4 مناله دوازده‌ی فرمیسکی چاوه‌کانی ده‌سپری و به‌روویه‌کی شهرمه‌زاریه‌ووه ژیانی خوی ده‌گییریته‌وه، ده‌لیت: "له‌سهردانیکمدا بولای دکتور، پییان راگه‌یاند، نه وهی فرمیسکی چاوه‌کانی ده‌سپری و به‌روویه‌کی شهرمه‌زاریه‌ووه ژیانی خوی ده‌گییریته‌وه، ده‌لیت: "له‌سهردانیکمدا بولای دکتور، پییان راگه‌یاند، که‌مناله‌کانت، توشی که‌مخوارکی بوون. هربویه که‌وتمه هه‌ولان بُوكارپه‌یداکردن و بُوئه‌مه‌ش هانام بُو چه‌ند بازره‌گان و کارخانه‌و خاوه‌نکارو ته‌نانه‌ت ییداره دوله‌تیه‌یه کانی مالیکی و نه‌مریک ابرد تا کاریکم پی بدهن، وهیا لانی کم موچه‌یه ک بومناله‌کانم بېرنه‌وه. به‌لام هه‌مو نه و هه‌ولانه بېیهوده ده‌چوون، بُویه به‌نچاری سه‌رم له‌بازاری له‌شفرؤشە‌کانه‌وه ده‌رھینتا". رعن لاهدریزه‌ی قسە‌کانی دا ئاماژه‌ی به‌بئن‌بەست و بیچاره‌گی ژیانیکدا که‌بەهەوی جه‌نگ و ناثارامی کۆمە‌للايەتی و نه‌بۇونى دوله‌تەوه توشی هاتووه. نه‌مە دلوپیکه له‌دریای نه‌هامەتى کۆمە‌لگاییه ک کەخیزانه‌هه‌زارو دەستکورتەکان لەزیز سايیه‌ی رحمة‌تى ديموکراسى نه‌مریکايى و دەسەلاتى دەستتەو تاقمە ئىسلامىيەکان له‌عيراق توشى هاتوون. رعن ده‌لیت: مناله‌کانم برسین و كەس له‌ژیانی ژنیکی بېۋەن و منالانیک خوی بەهپرس نازانیت کەھیچ دەرەتانیکیان نیيە .. بُویه به‌نچاری رُؤژیک سه‌رم له‌بازاری له‌شفرؤشە‌کانه‌وه ده‌رھینا و بُو چاره‌سەرکردنی برسیتى مناله‌کانم ژیانی خۆمم ته‌سلیم بەه‌دلالانیکی له‌شفرؤشكىرى... کاریک کەبریتییه له‌وهی کەتۆ سیکس نه‌دهی تا پاره و درېگىرت! " به‌لام له‌مكاره‌شدا كىشە نه‌وه نېيە كەمۇشتەريه‌كەت پولىسي عيراقىيە يان پاره‌دارانى سەرجادە و دىيان سەربازانى نه‌مریکايى و دەولەمەندانى خەلچى، بەلكو كىشە نه‌وه دەرەگىرت و چۈن بەبى ترس وبەسەلامەتى دەگرىتەوه مال، تادواي تەمواوبۇونى كاره‌كەت بەفرياري خۇراكى مناله‌کانت بکەوي".

ردهنا دگیریته وه که یه که مجاربوو که دهستم دایه ئەمکاره، منيان برده ژوريکه وه، هەستم کرد کە من ئەم کاردم بۇناچىتەسەر و يەك جار سەخنەتەبۈم، بەتاپىئەتى كەئائەۋاتە بە تەنها شەۋانە لە گەل مىرىدەكە مدا خەوتۇوم، بەلام ئەوان لە منياندا و دواتر بە چوار كەس دەستدىزىيان كەرسەم و دواي تەوابۇنى روودا و دەكەش پارىيەكىان پىيام و گردىان نەمدەرە وە. ئەشك و فرسەيىك و حەسىرتىكى يەك جار گەورەم ھەلپىشت. خۆم سەزمنشت كەردو بە خۆمدا ھاتمە وە. بەلام كاتىك كە بە چەند زەرفىكى پەلە خوراکە وە خۆم لەنىيۇ منالە كاندا بىنېيە وە، بىنېيم كە خوشحالى ھاورادەكتا، ئەوكات ھەستم كەردى كەئىتە ياراستنى "شە، دف لە بەرامبىر درىستى منالدا ھېچ نەخېكى نىيە".

ڙناني بيوهڙن، ماتريالي سهرهکي بازرگاني سڀڪس:

ئاشکرايە كەبەرلەجەنگى ئەمرىكا لەعىراق و لەسەردەمانى رژىمي بەعسىدا، بىيۇزنان، يانى ئەۋۇننانەي كەبەھۆى شەرى ئىران و عىراقەوە ھاوسەرەكانيان لەدەست دەدە، لانى كەم ژيانيان دابىنەدكرا و بىگرە پاداشتىكى تايىبەتلى لەموجە و زەوي و شوبىنى نىشته جى بۇونيان پىددەراو تەننامەت مەسۇرفاتى خوينىن و فيركەرنى مەلانىشيان لەلایەن دولەتى سەددامەوە مسۇگەرەدكرا. بەلام نىستا لەۋەھەممو نەمە سەرۋەت و سامانەت وولات و لەدەھاتىك كەلەنەتەوە رژاوتە بەردىم ئەمرىكاو دەست و پىوهندەكانى، خەبەرىك لەم كۆمەكانە بۆمەلانى بىباوک و ژنانى بىيۇزنى كەتوو نىيە، لەكتىكدا رىزەتى مەلانى بىسەرپەرشت و بىيۇزنان لەعىراقدا ئامارەكانى رۆزىلەدواى رۆز چەندان دەبىتەوە. بەپىرى راپۇرتىكى رىكخراوى ئازادى ژنان لەعىراق رىزەتى ژنانى بىيۇزنى كەتوو لە 15 رىزەتى ژنانى عىراق پىكىدىنى. تەنھالەمانگى مارتى 2003دا 400 بىيۇز ناوى خۇيان لەدەفتەرەكانى ئەم رىكخراوەدا تۆماركەردووە، كەلە 20٪ ى ژنانىكىن تەمەننیان 18 سال و بەرەخوارە. راپۇرتەكە ئامازبەبە وەددەت كەمatriyal لەشفرۆشى و بازارەكەى لەبنەرەتەوە لەسەر، ئەم بەشە لەزنان دامەز، 45.

تۈرى نېھنى بازىرگانانى سىپكىس:

خیزانه عیراقیه کان تادیت له به ریه ک هله ده دوشینه وه و خویان ته سلیم به باز رگانان و ده لالانی سیکس فر وشی ده کهن، وهیا ناچار ده بین کچانیان هه راجی
بازاری دهوله مهندان بکهنه. نه بونه حمه د، پیاویکی په که وته و خاوه نی 5 منال، دواي نه وهی ژنه که هی له نیو بازار له یه کیک له ته قینه وه کاندا گیان لمده است
ده دات، ناچار ده بیت که یه کیک له کچه کانی به ناوی لینا، به پیاویکی دهوله مهند بفر وشیت. که نیازی به کاره بینانی کچه کبووه له بازاری له شفروشیدا.
نه بونه حمه د نه لیت: "من نه مکاره بمناچاری کرد چونکه بژیوی منانه کانی ترم بو دابین نه ده کرا". پاشان نه و گیرایه وه که که سیکی ناسراوی دانی شتوی
شاری به غذا په یوندی له گهله گرت ووه و بیر وکه هی فروشتن کچه هی، لینا بپیش نیار کرد و. نه هم که سه که توپری تایبیت به خوی هه یه و وک پیشه
ناسراوه به ده لال له شفروش، تائیستا چه ندین ژن و کجی لاوی کریوه تا ئاماده بی بازاری له شفروشیان بکات. بو نه هم کاره شی رووله خیزانه هه زارو
بیده رتنه کان ده کات، تا کچان وزنانیان لی بکری و بوده وهی ولات، به تایبیتی بو وولاتانی که نداو به ریبان بکات. نه بونه حمه د له دریزه د قسه کانیدا
دلیت: زور جاریش کچه کان هه رله نیو ماله کانی خویاندا راده گرن و نه هم ده لالانه کریاری سیکسیان بودیننه ماله وه. هه رمالیکیش نه گهه ره روزیکدا
دو وکریار رهوی تیبات به سه بو نه وهی پیداویستی یه کانی نه و روزه د بژیوی ده بھینیت". به لام به قسه کانی نه بونه حمه د، کاریکی نه او بیکیش و مهترسی
نییه، زور جار دهسته و تاقمی چه کدار ئه مالانه و نه وزنانه دهست نیشان ده کهن و له نیو شه و ده دیدن به سه ریاندا ولیان ده دزن و ده اکونه. یا زور جار
له سه ر کیشی نرخ و ودرگتنی پاره ده لاله کان خویان چه کدار دیننه سه ر ماله کان و مامه له که بیان به کوشتن و دزین کوتایی پی دینین. ده لاله کان زیاتر
چاوده برنه کچانیکی که هم ته مهنه و به کارنه بکارو. به شیکی زوری نه هم کج و زنانه روانه پایته ختی و لاتانی دراوسی ده کرین، له وانه ئه رده دهن و کوهیت و
سوریا و تورکیا، تابازاری سیکس فروشیان پی گهرم بکهنه. یه که مجار بوله رزنيک 500 دو لار ده دریت و نه گهه ریش له نیو ده لاله کاندا که سانیکی به ویژدان
نه بونه مانگانه پاره یه ک روانه هی خیزانه کانیان له عیراق ده کریته وه. به لام کاره که بیگرفت نییه، سوها محمد کچیکی 17 ساله ده گیریته وه که دواي
کوژانی باوکی دهستی به کاری له شفروشی کردووه ویه که مجار له بی 750 دو لار له لایه ن توریکی له شفروشی یه وه کرداوه و براوه بو نه رده دهن. له ویش
دواي نه وهی چه ند که سیک دهسته ریزی ده که نه سه ری، گوايه ویستویانه فیری هونه ری له شفروشی بیت، په یوه دستی ده کهن به بازاری له شفروشی یه وه.
سوها دواي نه وهی شانس دینی وله دهستی ده لاله کان رزگاری ده بیت، له یه کیک له دیداره کانیدا ئامازه دی به وداده که چون له ماوهی 3 هه فتمه دا 10 جار
هاتو چوی پیکراوه له نیوان پایته ختنه کانی ئه رده دهن و سوریا و کووه دیتا و هه رجارد ئاشنایه تی به چه ندین کچانی لاوی هاو شیوه دی خوی که وتووه. سوها
دواي نه وهی به کومه کی خیزانیکی عیراقی خوی ده گهیه نیته به ریوه به رایه تی په نایبه رانی عیراقی له ئه رده دهن و دواي 6 مانگ ده گهه ریته بونیو خیزانه که هی
دهست له کاره که هه لدگری.

50 هزار ژنی یهنا بهاری عراقی ناچارن به له شفروشی:

ووتاریک که نوسه‌ریکی عیراقي بنهانوی نيهال حمهن له دهيمه‌شقی پایته‌ختی سوريايیه و له کوچایی مانگی جولای نه مسالدا بلاوي کردته‌وهه ئامازه به‌زيانی په‌نابرهه عيراقيه‌كان لهم ولاته‌دا دهکات. نيهال له نوسراوه‌كده‌يدا دهليت "شهوي دوشوه‌ممه بولو له يه‌ككىك له بازدکانى دوروبه‌رى شاري ديمه‌شق دانیشتبووين، دهيان كچه‌لاوى عيراقي به‌دلساردى و به‌مي نهودى ئارهزوبكەن، لمزير پلاجيكىتۈرى رەتگىدا خەريكي سەمان. ئەوان كەپلاشاكى سىكىسيان يوشىوه و له شولايريان دەرخستووه تا مشتريه‌كىانيان رازى يكەن. يەلام ئارايشى ئەم كچانە هەرگىز واقعىيەتى دەرۋونى ئەوان ناخاتمه‌رورو. جونكە

سیناریویه که سیاستهای اسلامی میزدگار اوی عئیراکی بهره‌های مهیناوه هرگز له‌گهله نهاده هرگز له‌گهله دیارده‌یهدا یه‌کنایت‌هوده!! مه‌گهنه‌وده که بلین بازگانی سیکس و ده ناکامیکی جهنگ و داگیرکاری دهستیان گهیشتونه همه مو شوینیک.

"نیهال حسهنه" لهوتارهکه يدا دریزه به باسنهکه دهد او دهليت: بهريوبهه رى بارهکه لهسهر كورسيه کي چه من دانيشتووه و خهريکي مامه له كردن له گهله كرياريکي سعودیدا. 500 دollar بوشهه ويک بوئهه کيک له گچه کان پيشنييار كراوه، سه هونجام به 300 دollar ريكه وتن. ژوريك كه له پشت بارهکه وه ناما داده كراوه چه کانی بيههک ئاما زه بؤدھبرىت. هەركە سېك به سەرنجييکي كەمەوه له شانويه بروانى دەبىنى كە كرياران خەلکى كۆين و له كۆي وه بؤئيره هاتعون. بهلام دوستيكي سورىيابى كە منى بۇئە و شوينه هيتابوو دەيگوت كەله 95% لە شفروشانى ئەم باره كچان و ژنانى عيراقين و كريارانىش زۇربەيان پياوانى خەلچىجين. بە تايىبەتى كە ئەم كريارانه مامە له ناكەن وزۇرتىرين پارهش دەدەن. زوھرە كچە لاويكى 16 ساله كە زۇرجوان خۆي رازاندۇتەوه، ووتى كە ئە و دواي جەنگى ئەمرىيکاو سەرھەلدانى شەرى بالەچە كدارەكانى نيوان سونى و شىعى له گەل چەندىن خىزانى ترى عيراقىدا ئاوارە بۇوه و روويان له سورىياكىردووه. ئىستاش ما وەيە كە كەلەم بارەدا كاردهكەت. زوھرە جىگە لە خۇشى پەنجەي بۇ خوشكە منالەكەي، نادىيە، راكىشا كە تەممەنلى 13 سالانە يەه و مۇوى نەكىردووه، كە چى بۇ سەما كىردىن هيئارا و تە ئەم بارە.

کچه کان کاتیک به وہ مهوو جوانیہ وہ سہ مايان دھکرد سینہ یاں دھلہ راندھو و بھجے زبھو وہ سہرنجی کریارانیاں بولای خویان رادکیشا تا کھسیک پنهنجہی داویان بوراکیشیت۔ ئەمەش ھونھری کاری سیکس فروشیه۔ ئەوان بویه وايان لھ خویان کردببو تا لهیهک روڈا بتوانن لانی کەم کھسیک مشتہريان ببیت چونکە ئەگەر کاریان نہ ببو و دھرداکرین۔ خونگەگەر سہ رکھ و توپوون ئەوا روڈا نانہ 60 دولاڑیان پیدھدريت۔

زیاتر لهیهک ملیون په نابهه ری عیراقي له سوریا جيگيره. بهشی زوری کچان و ژنان له ملیون که سهدا ئهوانهن که میرود و باوکيان بههوي جهنگ و باروؤددخی ناوختوی عیراقهوه کوزراون وهيا له ته قینه و هکاندا گیانیان له دهستداوه. ئههم په نابهه رانه که نهک ههروهک هاولاتی له سوریا او ئه ردهن و سعودیه ناناسرين بگره به شیوه هیهک یاسایی کارکردنیان لی قه دده گراوه، بویه ناچارن که رووبه لای بازرگانی و کاری سیکسپروشی و در گیرن. به پیکی ناماري ریکخراوه کان زیاتر له 50 هزار ژنی ناواره عیراقي بوده هینانی بژیوی خویان له دولاتی سوریا ناچار بونون به له شفروشی.

نیهال حسنه دریزدبه باسه که دادو به سرهاتی ژنیک دگیریته و به ناوی فاتمه که له ئاپارتمانیکدا که و توتده دیدار له گه ل. فاتمه له مالیکی ناره سمیدا له بهشی خواره و هی ئاپارتمانیک له گه رکی سهیدا زینه ب داده زی که خاوهنه که که سیکی رو سیه. لهم گه رکه دا ژماره یه کی زور له په نابه رانی عراقی نیشته جین. فاتمه دواي ٹه و هی میر ده که ده گذوری به تها خوی له گه دومنالدا دهمینه و. مامی دواي ٹه و هی فشاری کی زوری بودنیت که ولات به جی بهیلی و له ترسی دهستدریزی تایه فه گه ری گیانی خوی و مناله کانی دهرباز بکاو بونه مهش روو له سوریا ده کات. بهلام له سوریا له ژیر فشاری نه بونی و بیکاریدا دوانه و هی فشاری له شفروشی ده دات. فاتمه نیستا تمدنی بیست و چهند سالیک ده بیت. بهلام به پکی را پورتی ریکخراوه کان له نیو په نابه رانی عراقی دا دیاردهی له شفروشی له نیو منالاندا دیارده یه کی به رجاوه و زانراوه.. ئه مهیه ئه و به هه شته که له سیاستی دیموکراتیزه کردنی عراقه و پیشکه ش به خه لک کراوه. ئه مهیه پر روسه ی ئازادسازی عراق و روزگار بیون که ئه مریکا و هاویه مانان، شناسی سه ده که ن!!

* / وبر گیردراو له رؤژنامهی ئىندىنىتەوه